

ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Рядінської Валерії Олександрівни
на дисертацію Зайця Валерія Юрійовича на тему:
«Правовий статус прокурора в адміністративному судочинстві в
справах про корупційні правопорушення», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081
«Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження Зайця В.Ю. присвячене дослідженню важливого питання адміністративного процесу – визначення правового статусу прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення. Реформа органів прокуратури, зміна правового статусу прокурора у справах про адміністративні правопорушення вплинули на обсяг повноважень прокурорів, його права та обов'язки в рамках юрисдикційно-наглядової процедури в позасудовому та судовому порядку в адміністративному судочинстві у справах про корупційні правопорушення, які не ставали предметом наукових пошуків серед науковців України, що обумовлює актуальність теми обраного дисертаційного дослідження.

Про актуальність обраного напрямку дисертаційного дослідження свідчить також те, що дослідження проведено на виконання Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, схваленої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Стратегії розвитку прокуратури на 2021–2023 роки, затвердженої Наказом Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 № 489, Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року, Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21, та на виконання програми

досліджень Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в даній сфері.

Передусім, позитивним слід визнати чітке визначення автором об'єкта і предмета дослідження, що, на жаль, сьогодні нечасто зустрічається в наукових роботах такого рівня. Правильне розуміння об'єкта та предмета дослідження дозволило дисертанту зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою, донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму та зробити дисертацію вагомим внеском у правничу науку. Крім того, під час підготовки дисертаційного дослідження в комплексі використано сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: діалектичний та формально-логічний, системний, метод аналізу та синтезу, функціонально-структурний метод, формально-юридичний та інші, що дозволило забезпечити повноту, всебічність та об'єктивність дослідження.

З аналізу дисертації видно, що під час проведеного дослідження було використано не лише юридичну літературу, а й цінний емпіричний матеріал, що дозволило дисертанту досягти високого ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Очевидно, що автор, працюючи над написанням дисертації, дотримувався процедури систематизації наукової літератури під час її аналізу. У процесі дослідження дисертант не абстрагувався у наукову розробку проблеми, а поставив конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило одержати практичні результати, сформулювати корисні для практичного застосування висновки.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети та виконав поставлені завдання. При цьому, сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці. Загалом, на сторінках дисертації автору вдалося розгорнути цікаву дискусію, використавши широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з різних галузей наукових знань, що свідчить про поглиблений аналіз актуалізованої проблеми. Таким чином, гарантією достовірності й теоретичної обґрунтованості наукових положень, сформульованих автором висновків і рекомендацій, є правильно визначені мета й завдання дослідження, структура та логіка викладеного матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що дисертація є одним із перших у адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням, в якому за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на підставі опрацювання наукових праць, національного та міжнародного законодавства і практики його застосування, розкрито характеристику основних елементів правового статусу прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення та особливості реалізації ним повноважень в такому судочинстві, окреслено перспективні напрями вдосконалення законодавства в цій сфері.

У роботі враховано положення як національного законодавства, так і законодавства ЄС, проаналізовано теоретичний та практичний матеріал, що стосується правового статусу прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення.

Автор надає загальнотеоретичну характеристику правового статусу прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення шляхом аналізу методології дослідження правової природи корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією і загальнотеоретичних основ визначення правового статусу прокурора в

адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення та елементів його структури. При характеристиці основних елементів правового статусу прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення дисертант зосередив увагу на правах та обов'язках прокурора, а також на гарантіях такого статусу. Визначаючи особливості реалізації повноважень прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення Заяц В.Ю. розглянув порушення провадження в справах про адміністративні корупційні правопорушення та особливості участі прокурора в такому судочинстві.

Переважає більшість положень, винесених автором на захист, та висновків, є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, дисертантом вперше виокремлено основні стадії діяльності прокурора в рамках юрисдикційно-наглядової процедури в позасудовому порядку в адміністративному судочинстві у справах про корупційні правопорушення, що включають процесуальні дії прокурора, спрямовані на запобігання корупційним адміністративним правопорушенням (превентивну) та на прийняття рішення про порушення провадження у справі про притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення (оперативну).

Слушною слід визнати позицію дисертанта, який констатує, що розуміння функції прокурорського представництва в позасудовому порядку в адміністративному судочинстві у справах про корупційні правопорушення дозволяє вийти за межі традиційного розуміння представництва прокурором інтересів у суді (як учасника судового процесу) і розглядати прокурора в цьому випадку як сторону процесу.

Також можна погодитись із тим, що доцільно здійснювати ротацию регіональних та місцевих прокурорів в Україні після закінчення відповідного терміну перебування на посаді або визначити обмежені строки перебування прокурора на посаді із обмеженням права обіймати посаду більше ніж два строки поспіль.

Слід підтримати пропозицію автора щодо удосконалення правового статусу прокурора в адміністративному судочинстві у справах про корупційні правопорушення шляхом запровадження виборної посади Генерального прокурора, встановлення повноважень прокурора в адміністративному судочинстві на збір доказів у справах про корупційні правопорушення та закріплення інституту зупинення перебігу строків накладення адміністративного стягнення в разі ухилення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від явки до суду.

Досить цікавою є думка дисертанта з приводу того, що доцільно розширити коло повноважень працівників прокуратури, зокрема, шляхом застосування механізму взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування за допомогою систематизації інформації з питань дотримання прав та інтересів громадян та її узагальнення з метою виявлення проблемних питань, які виникають у сфері боротьби з корупцією.

Заслуговують на увагу пропозиції автора щодо встановлення юридичної відповідальності за незаконні дії або бездіяльність прокурора при реалізації повноважень в адміністративному судочинстві у справах про корупційні правопорушення, визначено перелік діянь, за які можливе настання такої відповідальності.

Таким чином, роботі притаманна наукова новизна, порушено низку невисвітлених вітчизняною юридичною наукою проблем, розв'язання яких дозволить удосконалити правовий статус прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення.

Повнота викладення наукових результатів в опублікованих працях здобувача.

Основні положення дисертаційного дослідження відображені в 8 наукових працях, із яких три опубліковано в наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, одна – в іноземному науковому виданні, та чотирьох тезах доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях.

Список зазначених праць наведено в дисертації у повному обсязі. Публікації відповідають вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Анотація оформлена згідно чинних вимог, у розширеній формі повністю розкриває основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, яка відсутня в роботі.

Дискусійні положення дисертаційної роботи.

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертанта на такі дискусійні положення:

1. Додаткової аргументації вимагає позиція автора щодо недоцільності застосування на законодавчому рівні нормативного визначення поняття «корупція», зважаючи на те, що соціальна природа цього явища є динамічною, змінною, що в сукупності унеможлиблює встановлення універсальної законодавчої дефініції корупції. На наш погляд, саме чітке нормативне визначення основних правових термінів в законодавчих актах сприяє формуванню правових норм, їх чіткому розумінню, а визначення, закріплене в Законі України «Про запобігання корупції» окреслює предмет правового регулювання цього нормативного акту.

2. Автор зазначає, що ним підтримано науковий підхід, за яким розмежування корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, полягає в об'єкті посягання, тобто суспільних відносинах, пов'язаних з порядком здійснення службової діяльності суб'єктами, визначеними у статті 3 Закону України «Про запобігання корупції». Хотілося б почути, чому саме до цієї позиції він приєднався, які аргументи переконали його і стали визначальними у становленні його думки.

3. Не зовсім зрозумілим є підхід дисертанта до визначення такої особливості правового статусу прокурора як суб'єкта адміністративного судочинства у справах про корупційні правопорушення як наявність матеріальної та процесуальної законодавчої регламентації.

4. Висвітлення додаткових аргументів під час публічного захисту

потребує пропозиція автора щодо наділення правом законодавчої ініціативи Генерального прокурора, оскільки єдиним аргументом дисертанта, яким він обґрунтовує свою думку є те, що «здійснюючи реалізацію представницької функції в позасудовій та судовій формі у справах про корупційні правопорушення, прокурори постійно працюють з антикорупційними законодавчими актами». З цього незрозуміло, яким чином реалізація представницької функції прокурорами у справах про корупційні правопорушення, спираючись на норми законів про запобігання корупції, обумовлює доцільність збільшення повноважень Генерального прокурора.

В той же час, вказані зауваження носять дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку роботи, аналіз змісту якої свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень інших авторів; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України є теоретично обґрунтованими та аргументованими. Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для теорії адміністративного права, але й для правозастосовної практики.

Таким чином, дисертація, представлена Заяцем Валерієм Юрійовичем, є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому отримані нові науково-обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання,

що має істотне значення для розвитку української науки адміністративного права та правозастосування.

Зважаючи на викладене, вважаю, що дисертація на тему «Правовий статус прокурора в адміністративному судочинстві в справах про корупційні правопорушення», яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, і автор дисертації – Заяц Валерій Юрійович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**професор кафедри кримінального права,
кримінології, цивільного та господарського права**

Вищого навчального закладу

«Національна академія управління»

доктор юридичних наук, професор

Валерія РЯДІНСЬКА